

A Stockholmi Operastúdió

Nagy hirtelenséggel kell elkészítenem egy 52 évet felölelő történelmi visszapillantást. A feladat hónapokat igényelne, nekem alig pár nap áll rendelkezésemre. A nehézségeket úgy próbálom áthidalni, hogy írásomat főként szem- és fültanúk megnyilatkozásaira alapozom.

Kezdem a Svédországban élő **Maros Miklós** zeneszerzővel. Miklós rendkívül tevékeny a svéd zenei életben és roppant sokat tett a svéd-magyar zenei kapcsolatok ápolása terén.

Őt idézem:

*„1967-ben alakult a Stockholmi Operastúdió. Számunkra ennek egyik érdekessége, hogy a három alapító tag közül az egyik a magyar operaénekes, rendező és pedagógus **Kundler Miklós** volt. Az évek során igazi világnagyságok kerültek ki a Stúdióból, mint Birgitta Svendén, vagy Nina Stemme.*

A 40. évfordulót egy pár napos fesztivállal ünnepelték. Egyik este a visszalátogató hírességek adtak nagyszerű gálaestet, a másikon egy fiatal zeneszerzők számára rendezett jubileumi zeneszerző-verseny eredménykiosztóját rendezték, ahol színpadra került a három döntőbe jutott mű, jelelegi növendékek előadásában. Engem pedig felkértek, hogy komponáljak egy rövid kis darabot, amit ugyancsak az ünnepi napok keretén belül állítottak színpadra...”

Hjalmar Söderberg a 20. század első felének talán legismertebb svéd írója. A szörmebunda (svédül Pälsten) című rövid novellájából Lasse Zilliacus készített librettót. Miklós műve, mely mindössze 18 percig tart, három énekest és egy hattagú kamaragyűttest foglalkoztat, látható a Youtube-on.

Sisi Gödöllőn, svédekkel; ez a címe Feuer Mária beszámolójának (Muzsika, 1999 július) a Kulturama (melynek az Operastúdió szerves része) magyarországi bemutatkozásáról.

A bemutatkozás előtti év őszen Mária Sockholmban járt, és mint írja:

*”...betekinthesem e különleges művészeti főiskola munkájába-...
...azt észleltem, hogy olyan ideális művészképző falai között járok, amely nem illeszkedik az akadémikusság merev szabályaihoz, szabadon alkalmaz mindenféle módszert, és növendékei szabadon választhatnak a különböző művészeti ágak tanulása és azok összekapcsolása között”.*

Néhány hónappal később a gödöllői kastély dísztermében a Kulturama énektanszakának, **Maros Iona** növendékeinek programját hallhatta a közönség. A fiatal énekesek a hangverseny elején svéd romantikus szerzők dalaiból mutattak be

néhányat, aztán jött az első ősbemutató, a jelen lévő Eskil Hemberg két dala. A szünet után, az Erzsébet királyné személye köré épülő tematikus műsorszakaszbán, még két ősbemutatóra került sor. Ismét átadom a szót Feuer Máriának: „...nem véletlenül a gödöllői kastély adott otthont ennek a programnak, hiszen ez volt a közkedvelt Sissi kedvenc tartózkodási helye. Maros igazi érdekességet tartogatott a koncertre: Erzsébet királyné három költeményét zenésítette meg ... Ezután hangzott el Sten Hansson Korfu-szvitje.

A műben két szólista, egy zongorakísérő és a növendékek kórusa szerepelt Maros Miklós dirigálásával...

...a szöveg nem egyszerűen a Korfu szigetét

kedvenc helyének tekintő szomorú sorsú magyar királyné gondolatait elevenítette meg, és kapcsolta össze Nauszikaá legendájával, hanem napjaink borzalmaival is asszociálta”.

A gödöllői koncertet követően a vendégek az igényes programot előadták Budapesten is, a Mátyás templomban és a Deák téri evangélikus templomban.

Ez a produkció beszédes példája annak, hogy milyen magas szinten folyik az oktatás a Kulturama-ban.

Maros Miklós emlékezik:

Ilona 1984 és 2010 között tanított a Kulturamában, dalénekeseknek Korunk zenéje címen a 20. század énekirodalmát.

Évente egy, vagy két koncerten el is énekelték azt, amivel foglalkoztak, ezeken néha még magyar mű is megszólalt.

*Tartott szemináriumokat is, ezeken időnként meghívott vendégként közreműködött egy-két zeneszerző is, így jómagamon kívül **Deák Csaba** is járt náluk.*

Akkor már a Kulturama egyik része volt az "Operastudio 67", Ilona a stúdió növendékeinek tartott szemináriumokat, elsősorban 20. századi operákról. Ezidőtájt évekig együtt dolgozott Kundler Miklóssal...

Az 1970-es évek első felében az Operastúdió 67 munkatársa voltam.

Egy produkció leírásával próbálom érzékeltetni, hogy az oktatás alapelvei és módszerei, melyek ma érvényben vannak, már akkor kialakultak.

Áke Brandel újságcikkéből (Aftonbladet, 1972. május 24) idézek:

„Az Operastúdió 67 köztámogatás nélkül szembetűnően progresszív és sokoldalú kiképzést nyújt. Kundler Miklós...hangsúlyozza, hogy az oktatás elsősorban nem teljesítményekre, hanem a növendékek személyiségének fejlesztésére

irányul. Ez a célkitűzés gyakran remek eredményekhez vezet.

...A második növendékhangversenyt a Don Giovanni első felvonásának természetes és muzikális tolmácsolása vezette be. Ezután **Gaál Zoltán** és **Kundler Miklós** jelentkezett egy újdonsággal, „Florence Nightingale”.

A librettót Kundler Miklós írta. Ő volt a rendező is. A zene megteremtése rám hárult. A növendékek kézbe kapták a szöveget és segítségével mindegyikük megkomponálta annak a szövegrésznek a dallamát, melyet neki kellett énekelnie. A melódiákat leírtuk, majd zongorakiéretet és néhány kórusbetétet készítettem. Mozgásművészeti tanácsadó Jan Zetterberg volt.

Brandel megjegyzi:

„A hasznos, felszabadító improvizáció javára vált az előadásnak.”

Mi hárman, mármint Miklós, Jan és jómagam kitűnő együttést képeztünk.

Sohasem kellett értekezletet tartanunk. Annyira összehangolódtunk, hogy szinte egy emberként végeztük a közös munkát.

1973 telén állást kaptam Göteborgban és hamarosan oda is költöztem. Személyes kapcsolatom az Operastúdióval a nagy fizikai távolság következtében fokozatosan gyengült és 1977 után úgyszólván teljesen megszakadt.

Miklós 1975-től 1978-ig az újonnan alapított Karlstadi Zenés Színház főnöke volt. Karlstad egy gyors iramban növekvő város, mely jóval közelebb van Oslóhoz, mint Stokholmhoz, a Vänern-tó északi partján. Az első két ott színre hozott produkció zenéje az én lelkeken szárad. A második produkcióról szeretnék írni néhány sort. A librettó, mely Kundler Miklós tollából származott, Eric Linklater Szél fúj a holdon című könyvére épült (The Wind on the Moon, 1944). A szerepek nagyrészt az Operastúdió növendékei alakították. A számos karlstadi előadás és az azt követő turné jól sikerült. Növendékeink bebizonyították, hogy megállják helyüket a színpadon.

1978-ban Miklós visszatért Stockholmba és 1996-ban bekövetkezett haláláig tovább vezette az Operastúdiót. Egészségi állapota idővel megromlott, teherbíró képessége csökkent. Élete utolsó szakaszában leginkább adminisztratív feladatokat látott el.

1985-ben alkalmazta Eva Haglundot, mint rendezőt. Felfedezte Eva muzikalitását, Eva mentora lett, és így felnevelt egy méltó utódot.

Halála után Eva átvette és tovább fejlesztette Miklós örökségét. Szeretném hinni, hogy a gyepő ma is jó kezekben van. A jelenlegi művészeti vezetőt Eva Österbergnek hívják. Úgy tűnik, hogy ő is úgy érzi, hogy a kipróbált modell sikeres, lehet fejleszteni, de gyökeres változtatásra nincs szükség.

A folytatáshoz sok szerencsét kíván a cikk írója:

Gaál Zoltán

Szél fúj a holdon. Az együttes.
Balról az első-Kundler Miklós,
jobbról a második Gaál Zoltán

Az Ághegy melléklet tartalma

Gaál Zoltán: Versek a versről • Borka László írásai • Gergely Tamás három meséje • Tar Károly: A hallgatag város meséje • Tar Károly két verse • Minden kiderül (regényrészlet) • Foszlányban (emlékirat) • Gáspár Ferenc: Föl-földobott kő • J.Kovács Magda: A gondolatgazdag Író tábor • Blomkvist Tünde Létezik-e a svéd magyar irodalom? És ha nem, milyen formában? • Bodó Barna: Szórvány, diaszpóra és nyilvánosság • Molnár Bodrogi Enikő: Földrajzi tájegység és/vagy irodalmilag teremtett világ? Bengt Pohjanen narratívái • Beszámoló könyveinkről • Domokos Kinga: Elejtett zászló • Gaál Zoltán: A stockholmi Operastúdió • Ligeti Pál fotói: Kapuk

KAPUK

Ligeti Pál fotósorozata

Ecsmíadzsín